

KULTŪRA

MENAS ✨ LITERATŪRA ✨ MOKSLAS

Gailestingumo ašmuo

Birželio 7–12 d. Vilniuje vyko Pasaulinis apaštalinis gailestingumo kongresas (*World apostolic congress on Mercy*), sutraukęs tūkstančius piligrimų iš viso pasaulio ir padovanojęs unikalių liudijimų, patirčių, sielų bendrystės ir vilties.

Dabar, kai rašau šias eilutes, jis tik prasidėjęs, eina antroji jo diena, šilta, rami ir lietinga, nušviesta ypatingos – santūrios, gilios – ramybės šviesos. Tokios, kokios taip reikia žmogaus sielai, nuliūdintai, išvargintai ir pasimetusiai šio pasaulio bruzdesiuose. Persmelkiančios kiekvieną būties daiktėlį savo auksiniu spinduliavimu, primenančios, kad visa yra paskolinta, visa suteikta iš malonės, kad niekas nedingsta be pėdsako, kad mylintieji susitinka, kad šviesa nebėsta.

Kad Dievas nėra ezoterinė substancija, o gyvas Asmuo ir pati Tikrovė. Atimanti žadą, stulbinanti. Ir tuo pačiu – rami, gailestinga, pilna meilės, kuri išgydo ir atkuria. Pilna meilės ir malonės.

Be Jo malonės nieko nebūtų.

O gailestingumas... Ką žmogui reiškia žodžiai „gailėti“, „gailėtis“, „apgaillestauti“?.. Grauztis? Apmaudauti dėl kažko?.. Jausti nepasitenkinimą?.. O gal – netgi piktdžiuga?.. Ar būti patenkintam savo atliktais darbais?.. Šiaip ar taip, kaip bežiūrėti, žmogiškasis gailestingumas yra ribotas ir netobulas; jis kaip dulkelytė, besisukanti vėjo verpetuose, blaškoma kaltės, atgailos, savigraužos.

Dievo gailestingumas išsiveržia už šių sąvokų, sukurdamas kažką visiškai naujo, neaprepiamo ir netgi sunkiai suvokiamo žmogaus protui. Lieki nuginkluotas ir menkas, bet ne bejėgis. Trapus, bet ne niekingas. Mažas, bet nepamirštas.

Kiekvienas esame paliesti šios Malonės (Dievo gailestingumas talpina ir šią sąvoką) savaip. Kitaip ir negali būti, nes mes visi esame skirtingi; ir tie skirtumai tokie gražūs, tokie unikalūs, kaip skirtingi balsai, giedantys šlovinimo giesmę. Netgi šie tokie disonansai yra žavūs, nes jie – žmogiški.

Gailestingumas – šviesa, kurioje išryškėja tai, kas iš tiesų yra gražu. Kas yra prasminga. Kas užrašyta Gyvenimo knygoje ir niekada nebus pamiršta. Gailestingumas – tai Dievo atmintis.

Kaip svarbu mums, žmonėms, to nepamiršti!..

Kaip svarbu nepasiduoti mirtinam liūdesiui, nevilčiai ir nereikalingumo jausmui!.. Netgi tada, kai jautiesi šių trijų jausmų parblokštas, nesi bejėgis – galbūt kaip tik tada ateina lemiamas akimirka Dievo gailestingumai nusileisti į tavo sielą kaip spindinčiam kalavijui.

Tereikia ištiesti ranką.

Renata Šerelytė

Vakaro šviesa.

efoto.lt nuotr.

SPINDULINIS ŽAIBAS

*Tai spindulinis žaibas, toks aštrus,
Sužeidęs širdį... Aštrins jo kraštus*

*Visatos angelas: netrukus vėl sužeis?
Grožėjais, siela, spindesiais gražiais.*

*Bet vėl – po žaibo – ta naktis tamsi.
Šviesos žvaigždėtos juk duktė esi, –*

*Iš kur tamsa ta kaip naktis – gili? –
Pro ją žvaigždžių išvelgti negali...*

*Keista švytuoklė tarp šviesos-tamsos.
Nakty juodžiausioj – šviesą ištausos.*

*Širdies žibintas, meilės dagčiai tik,
Vilties – tikėjimo – alyvoj įmerkti.*

Aldona Elena Puišytė

MRF

MEDIJŲ RĒMIMO FONDAS

Medijų rėmimo fondas 2026 m. suteikė 21 000 Eur paremti projektą: *DRAUGAS* laikraščio diasporos žiniasklaida.

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Gailestingumo ašmuo • 2-as psl. Gediminas Indreika. Istorijos lobynas V. Stankūno fotografijose (3) • 3-as psl. Leonas Peleckis-Kaktavičius. Tikrasis menas ne kas kita, o bandymas išsiaiškinti svarbiausia (4) • 4-as psl. Astrida Petraitytė. Gyvojo muzikinio paveldo festivalis (2) • 5-as psl. Laimutė Vasiliauskaitė-Rožukienė. Į Vilnių atkeliavo Caravaggio drobės/ Birutė Pūkelevičiūtė: scenos šviesoje • 6-as psl. Algis Vaškevičius. Savamokslio grafiko Romano Krasninkevičiaus darbai vėl atrandami iš naujo • 7-as psl. Julius Keleras. Tarp tikėjimo ir nevilties: egzistencinė Vytauto Kazielos piligrimystė • 8-as psl. V. Stankūnas (tęsinys).

Kitame numeryje: Vytautas Kaziela. Juodi išbaidyti žvėrys. – Vilnius, Slinktys, 2025

Istorijos lobynas V. Stankūno fotografijose (3)

GEDIMINAS INDREIKA

Pabaiga. Pradžia 2026 m. gegužės 30 d. „Kultūroje“

Dauguma Stankūno portretinių nuotraukų yra be aprašų. Vestuvės, pirmos komunijos, nuotraukos asmenų, kurių tapatybę belieka tik spėlioti. Kita dilema – penktajame dešimtmetyje (1940–1949) lietuvių veiklos nuotraukos be fotografo parašo. 1943 m. Čikagoje lankėsi prezidentas Antanas Smetona. Lankėsi paskutinis JAV ambasadorius Lietuvai Owen C. Norem. Jų nuotraukos be fotografo parašo.

Steponas Darius, 1933 m. balandžio mėn.
Vytauto Didžiojo Karo muziejus

Sparnuoti lietuviai Čikagoje

Kapitonas Steponas Darius Lietuvos aviacijos apranga fotografavosi Stankūno studijoje 1933 m. balandžio mėnesį. Jis buvo ką tik grįžęs iš Floridos, kur porą mėnesių su parašutinininku J. Boliu treniravosi ir studijavo astronominę navigaciją skraidybai. Čikagoje Darius su Girėnu aplankė mechaniko E. M. Laird aero dirbtuves, kur *Bellanca* lėktuvas buvo modifikuojamas ilgam skrydžiui per Atlantą. Ne kartą Darius ir Girėnas kalbėjo „Margučio“ radijo laidoje, informuodavo lietuvius apie skrydžio planus.

Stankūnų šeimos šventės

1932 m. spalio 2 d. Stankūnui sukako 20 metų nuo

foto studijos įsteigimo. „Margutis“ 18-tame numery rašė: „Per 20 metų fotografas Stankūnas 'sugavo' savo kameron visas Chicagos ir iš kitur atvykusias lietuvių išimybes bei visokius svarbesnius įvykius. Jeigu būsi Kaune ir eisi Laisvės Alėja, ten irgi matysi languose išstatyta Stankūno imtų paveikslų.“

1936 m. lapkričio mėn. Antanas ir Lilija Vanagaičiai dalyvavo Valterio ir Onos Stankūnų sidabrinė vestuvių sukakties – 25 metų – puotoje. Šventė šurmuliavo Stankūnų rezidencijoje Morgan Park apylinkėje, 11061 S. Irving Ave. Ponia Marija Bačiūnienė džiaugėsi, kad prieš 25 metus ji pati dalyvavusi Stankūnų vestuvėse, o dabar palinkėjo „jaunavedžiams“ likti darbščiais ir jaunais. Ponia L. Vanagaitienė gyrė šeiminių nuširdumą, kad retai yra tokių labai vaišingų žmonių kaip Stankūnai. Vanagaitis pakvietė svečius sudainuoti „Ilgiausių metų“ ir sušukt tris sykius „Valio!“ Puotoje dalyvavo Stankūnų vaikai – dukrelės Genovaitė, Gloria ir sūnus Ksaveras.

Mokyklos ir parapijų chorai

Stankūnas kasmet buvo samdomas fotografuoti Šv. Jurgio mokyklos baigimo ceremonijū. 1929 m. nuotraukoje – 38 Šv. Jurgio mokyklos abiturientai su klebonu prelatu Mykolu Krušu. Šv. Jurgio parapijoje veikė krepšinio komanda. Ne mokyklos vaikų, bet pauglių ir vyresnio amžiaus jaunimo. Stankūno nuotraukoje – uniformuoti krepšinininkai iš Šv. Jurgio parapijos.

Čikagos West Pullman apylinkės Šv. Petro ir Povilo mokyklos 1934 metų abiturientus Stankūnas fotografavo savo studijoje. Viduryje tarp mokinių sėdi klebonas Anicetas Linkus. Atvažiuoti su mokiniais iš Pullmano iki Stankūno studijos Halsted St. tramvajumi tikriausiai truko valandą ar daugiau. Kun. A. Linkus vienu metu buvo „Draugo“ redaktorius. Už nuopelnus Lietuvai 1937 m. jis buvo apdovanotas Gedimino ordinu.

1936 m. gegužės 3 d. Stankūnas fotografavo operetės „Klaipėdos Julė“ pastatymą, atliktą Šv. Marijos Nekalto Prasidėjimo parapijos choro Brighton parke. Menininko iš Paryžiaus vaidmenį atliko Justas Kudirka, parapijos vargonininkas. Režisavo garsi teatro artistė Polė Tendziulytė.

Sporto ir atletikos įžymybės

Karolis Požėla, 1913 m. Breslave tarptautinėse imtynių varžybose laimėjęs pirmąją vietą, po Rusijos re-

Nekalto Prasidėjimo parapijos choro nariai operetėje „Klaipėdos Julė“. 1936 m. (NMK)

voliucijos rungėsi su kitais imtynininkais Sibire. Per Kiniją ir Japoniją pasiekęs Ameriką, 1923 m. atvyko į Čikagą. „Mildos“ teatro scenoje Požėla varžėsi su čempionu Bancevičium. Amerikiečių spauda į Karolį Požėlą atkreipė dėmesį, kai jis nugalėjo vidutinio svorio pasaulio čempioną Johnny Mayers.

1927 m. JAV gimęs, Bostone užaugęs Juozas Žukauskas (pas amerikiečius Jack Sharkey, arba Juozas Šarkis) pasižymėjo bokso varžybose, nugalėjęs čempionus Willis ir Maloney. Lietuvių Prekybos rūmai Čikagoje suruošė Žukauskui pagerbti pokylį Hamilton viešbutyje. Dalyvavo lietuvių jaunimo, biznierių, daktarų ir sporto entuziastų. Gerai žinomas litvakas prekybininkas Saliamonas Komaiko, gimęs Vilniaus krašte, sveikino Šarkį ir linkėjo jam bokso čempiono laurų. Pabrėžė, kad reikia visiems susitelkti ir atvaduoti Lietuvos pačią širdį – Vilnių.

Bankininkas Juozas Elijošius Elias kalboje vylėsi, kad dar už metų Šarkis laimėtų čempionatą. Lietuvių Prekybos rūmų vardu įteikė jam „Meilės taurę“ kaip dėkingumo simbolį. Advokatas J. Bagdžiūnas įteikė svečiui knygą apie Lietuvą ir pakvietė Žukauską-Šarkį publikai pakalbėti lietuviškai. 24-metis Žukauskas tarė: „Keturius metus buvau vaiske, lietuviškai negirdėjau. Gyvenau Bostone, taipgi lietuviškai negirdėjau. Pamiršau. Dabar tankiau su lietuviiais susieinu tat ir lietuviškai prisieina kalbėti.“ („Draugas“, 1927-09-23). 1932 metais Žukauskas ir laimėjo JAV bokso čempiono titulą.

Nukelta į 8 psl.

Šv. Petro ir Povilo mokyklos mokiniai su klebonu kun. Anicetu Linkumi. 1934 m. (LCVA)

Boksininko J. Žukausko-Sharkey pagerbimo pietūs 1927 m. Iš kairės: J. Bagdžiūnas, Žukauskas-Jack Sharkey ir J. Elias. (NMK)

RAŠYTOJO UŽRAŠAI

Tikrasis menas ne kas kita, o bandymas išsiaiškinti svarbiausia (4)

LEONAS PELECKIS-KAKTAVIČIUS

Pabaiga. Pradžia 2026 m. gegužės 23 d. „Kultūroje“

Turite dvi tėvynes. Akivaizdžiai matydamas, su kokia meile kasmet pargrįžtat į Lietuvą, galiu tik įsivaizduoti, kaip jaučiatės antrojoje tėvynėje. Tačiau, žinodamas Jūsų tiek daug patrauklių būdo ir charakterio bruožų, neabejoju, jog ir čia, ir ten esate tikras Pasaulio pilietis. Turbūt ne taip paprasta dalinti save tarsi į dvi dalis? Kuo toji patirtis brangi, ypatinga?

Į panašų klausimą yra labai teisingai atsakęs Tomas Venclova, – kad jis yra Pasaulio pilietis ne ta prasme, kad jam nerūpi Lietuvos ar Angolos reikalai. Nei į lygias, nei į nelygias puses *tai* padalinti neįmanoma. Žmogaus dvasia nėra dalinamas dalykas. Ar jūs turit ją, ar jos neturit, jos padalint neįmanoma. Jeigu jums skauda dėl neteisybių, kitos tautos engimo, uždimo arba persekiojimo, jeigu jūs džiaugiatės kitos tautos laimėjimais, tai jūs nedalinat į tai ir į tai, ir į tai. Aš galvoju, kad ateityje žmogus, būdamas savo tautos, savo šalies patriotu, turi savyje išauklėti būtent tokias savybes. O be jų atsiranda kažkoks vakuumas. Kaip būna širdies nepakankamumas, taip yra ir dvasios nepakankamumas. Ir ta prasme negaliu sau priskirti jokių nuopelnų. Mane tokiu, matyt, išauklėjo, toks ir liksiu. Visi šitie baisūs vaidai šiuolaikiniam pasauliui, man atrodo, turi drebint kiekvieną širdį. Nes jie pirmiausia argumentuojami labai jau negražiais, nemoraliais dalykais. Ir veda į aklavietę. Manychiau, kad žmogus turi išmokti žiūrėti į pasaulį ir neužmirštant savo stogo, ir kitų žmonių, viso pasaulio.

Kas parašyta čia, Nidoje?

Visų pirma negaliu pamiršt, kaip čia parašiau knygą „Ir nėra vergams rojau“. Prie jos sėdėjau visą žiemą. Ji buvo rašoma pirmame aukšte ne šitam, pirmajam korpuse, kur dabar apsistojau, o priešais.

Kuriais metais?

Tiksliai negalėčiau pasakyti, bet tai buvo prieš porą dešimtmečių. Tuomet čia taip pat gyveno Vytautas Rimkevičius, Juozas Požėra, Selemonas Paltaševičius. Ateidavo šernai prie lango ir žiūrėdavo, kaip tas žmogus sėdi ir vedžioja ranka plunksną. Jų akys būdavo prašančios, maldaujančios, kad baigčiau savo užsiėmimą ir imčiausi svarbesnio dalyko – duociau jiems ką nors suvalgyti.

Tą žiemą buvo baisiai daug sniego. Viskas užpustyta, žmonių mažai. Nida buvo neapsakomai graži. Ji visados graži, o tada buvo neapsakomai graži.

Kas dar ypač įstrigę iš čia patirtų įspūdžių?

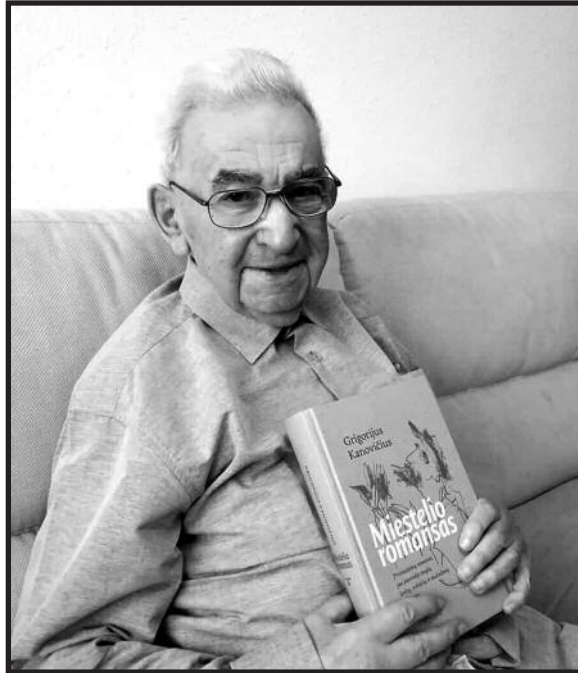
Pirmasis apsilankymas, 1956 metai. Kai čia atvažiuavau su kino studija, su bendraautorium Rudu Gercovskiu rašyt scenarijų. Ne tik pati Nida padarė didžiulį įspūdį, bet ir čia sutikti žmonės, kurių tikrai nesitikėjau pamatyti. Net Endzelyną mačiau.

Paskutinį kuršį?

Taip... Jis sėdėjo prie namo, o varna tupėjo jam ant peties. Jis man pasirodė panašus į Rytų tautų šventiką. Kažkoks magas, ne magas. Buriavosi aplink jį labai daug vyrų. Visa tai buvo taip nepanašu į tai, kas dominavo aplinkiniam gyvenime. Tai buvo visai kitas pasaulis.

Iki šiol draugauju su žmonėmis, padėjusiais išvysti tą stebuklą. Artimiausios – dvi žvejų šeimos, ypač Stravinskų. Pastarosios šeimos galva, kaip ir aš, po širdies operacijos, nors niekada nebūčiau patikėjęs, jei kas anksčiau būtų pasakęs, kad ir tokiame milžiniu tokia problema gali atsitikti. Mes kasmet lankomės pas juos. Mano vaikai ten gyvena. Žvejojant išmoko. Nida, be abejo, mano gyvenime – labai ryškus momentas.

Malonu, kad sekate kolegų Lietuvoje darbus. Sujaudino Jūsų žodžiai apie tokį pat kaip Jūs jubiliejų pažymintį Alfonso Maldonio tik ką pasirodžiusią knygą. Kurie kolegos artimiausi? Su kuo, sugrįžę Lietuvon, susitinkate? Kas svarbiau – nauji bičiulių kūriniai ar betarpiškas pabendravimas?

Grigorius Kanovičius.

S. Kanovičiaus asmeninio archyvo nuotr.

Aš, kaip ir mano velionis tėvas, esu labai ištikimas draugams, bičiuliams, šalia kurių būta ne viena dešimtį metų. Tarp jų – Algimantas Baltakis, Justinas Marcinkevičius, Alfonsas Maldonis. Tie žmonės man labai artimi. Nors jie labai nepanašūs vienas į kitą, dėkoju jiems už draugystę, labai džiaugiuosi, kad ji man padėjo ir kūryboje, ir gyvenime. Labai vertinu kaip žmogų ir kaip kūrėją Saulių Šaltenį. Galvoju apie jo galimybes ir manau, kad jis dar nustebins ne tik lietuvių rašytojus. Mus rišo labai tampriūs saitai. Iki to laiko, kol jis nepasidarė valstybės veikėju.

Nebesusitinkat?

Tik susiskambinam. Jį labai sunku pagaut. Jis dažniausiai būna dabar kažkur netoli Antalieptės. Rašo. Neveltui dar pernai jums sakiau, kad Šaltenis – vienas iš tų pranašų, kuris pirmasis pasakė, jog viskas bus kitaip.

Seku ir kitų kolegų kūrybą, taip pat ir jaunųjų. Negaliu nepaminėt Vytauto Bložės, Sigitos Gedos, tai žmonės, su kuriais mane rišo vienokie ar kitiokie saitai ir kurių kūrybą aš labai vertinu. Dar labai norėčiau paminėt Leonardą Gutauską, kuris mano gyvenime irgi suvaidino nemažą vaidmenį. Be kita ko, man, vienam iš pirmųjų, bent rusiškai rašančiam, kitataučiu skaitė iš rankraščio „Vilko dantų karolius“. Kažkada neapsirikau, įvertindamas, kaip vyresnis, Sauliaus Kondroto talentą. Visada vertinau Juditą Vaičiūnaite, Joną Avyžių, čia turėčiau suminėti dar 10–15 pavardžių kolegų, kurie man tikrai artimi.

Ką labiausiai vertinat kitame žmoguje?

Tiesos sakymą. Tai, tarp kitko, sunkiausias menas.

Jau senokai pastoviai negyvenate Lietuvoje, tačiau Jūsų kūrinuose Lietuva tokia tikroviška. Išduokite savo paslaptį.

Aš nenorėčiau lygint Lietuvos su žaizda. Tai gali kai ką ižeist. Kai žaizda užgyja, visvien žaizda lieka. Tu viską žinai, kas su tavim atsitiko, tu jauti ar pasveikai, ar ne. Ta prasme jinai man kaip žaizda.

Neslėpsiu. Iš vienos pusės – labai miela į Lietuvą atvažiuoti, sekti, kaip jinai po truputį, po truputį kyla į viršų. Iš kitos – yra daug dalykų, kurie primena tą žaizdą, ir aš manau, kad tai irgi padeda. Mano požiūris yra toks nesluoksniuotas, nevienareikšmis gerąja to žodžio prasme. Aš niekad nesakau, kad ji yra žydšaudžių tauta ar panašiai. Kita vertus, mano atminty gyvena ne kažkokie stereotipai, o tai, ko užmiršt nevalia niekam. To negalima išbraukt jokiais svaichiojimais, jokiais samprotavimais.

Man Lietuva tikrai labai artima. Bet pasakyti, kad čia atvažiuoju su visai ramia širdimi, kad viskas mane džiugina, negaliu.

Kad ir pastoviai čia gyvenant ne viskas taip jau gražu. Toli gražu...

Kadangi jūs esat man labai mielas, aš jums kalbu taip, kaip kalbėčiau eidamas išpažinties pas kunigą... Man neskauda, sakykim, kaip tiems, kurie čia palaidojo daugiau žmonių negu aš ar kurie ėjo varomi. Aš nebuvau varomas. Tačiau...

Ir, žinot, yra dar vienas dalykas, kuris man labai padeda. Tiksliau – tai žmogus, mano kūrinį vertėjas Feliksas Vaitiekūnas. Jis yra toks tikrintojas, kad aš visą laiką triskart pagalvoju, kad kokios klaidos nepadarė, nes jis ją suras. Tai yra reto talento žmogus. Žmogus, kuris tai, ką aš parašiau, su tokia meile išvertė. Labai kuklus žmogus. Kai aš ant vienos savo knygos užrašiau: „Feliksui Vaitiekūnui, kuris verčia geriau negu aš rašau“, susikuklino, susigėdo. Žinoma, gal čia truputį perdėta, bet... Retas turi tokį subtilų skonį, taip valdo kalbą. Išties unikalus žmogus Lietuvos kultūroje. Vis raginu Feliksą, kad atsiminimus rašytų. Tikrai būtų ką paskaityti.

Ką būtina dar norėtumėte parašyti?

Aš, matyt, šito jau neparrašysiu. Kaip sako mano kūrybos tyrinėtojai Amerikoje ir kitur, toje mano saga apie Lietuvos žydiją trūksta kažkokio akmenėlio – knygos apie sunkiausią laikotarpį. Bet aš nedirštu. Aš kalbu apie 1941–1944 metus.

Buvau sumanęs tokį romaną, turėjau ir labai daug pasakantį pavadinimą – „Šėtono apžavai“. Norėjau suprast, kodėl kaimynas, nedaug galvodamas, nudūrė savo kaimynę, tarp kitko, pribuvėją, kuri jam, kaip ir motina, dovanojo gyvybę. Aš negaliu šito suprast. Žinojau tą šeimą, tą jaunuolį, tą senį. Aš nesakau, kad nemoku rašyt konkrečiai apie kažkokį žmogų, bet aš noriu suprasti, kas jo galvoje kirbėjo. Kas, kas?

Kaip Jums atrodo, kiek kūrėjas savo kūriniais gali įtakoti visuomenės gyvenimą?

Manau, kad labai mažai. Dar pridėčiau: gali įtakoti tik revoliucijų metais. Nors man ir tas žodis, ir reiškinys nepatinka.

Nors apie tai kažkiek ir kalbėjom, kaip vis dėlto iš toliau atrodo Lietuvos dabartis?

Aš tikiu Lietuva. Paprastas pavyzdys: nepažinau Utenos, kurioje nebuvau apie dešimt metų. Nuo to laiko, kai ten geras bičiulis, jau amžinatilsį Robertas Verba suko filmą „Senis ir žemė“, kuriam scenarijų rašė su Vytautu Rimkevičium. Neatpažinau. Jaučiasi, kad viskas, viskas keičiasi ir auga. Iš kitos pusės – mane labai nuliūdino stalkeriai – žmonės, kurie glaudžiasi negyvenamose patalpose kaimė.

Buvau nuvažiuavęs ir į Šuminus, kur kažkada filmavom „Tą prakeiktą nuolankumą“. Unikali vieta, kurią turėtų saugoti gamtosaugininkai, valdžia. O ten – aibės turistų, su palapinėm ir panašiai. Tai ne vieta ten. Kaip pasakojo vietiniai gyventojai, miškas pilnas erkių, negalima į jį įeiti. Nėra pinigų dezinfekcijai.

Bet aš tikiu, kad, jei Dievas man dar duos truputį laiko, Lietuvą pamatysiu dar gražesnę. Gal Europa padės, gal žmonės ateis į protą ir nustos vaidytis, kaip dabar negražiai vaidijasi žydai dėl Vilniaus sinagogos.

Mane baugina, kad Lietuvoje tiek partijų. Na, kam dabar jos reikalingos? Pagal Izraelio patirtį žinau, į ką tai veda. Ar neužtektų dviejų kaip Amerikoje? Šiandien per radiją kardinolas Audrys Juozas Bačkis labai gražiai kalbėjo apie Baltijos kelią. Ir aš stovėjau jame. Buvau vienas iš tų, kuris atvedė žydus. Kuris nesvyravo, negalvojo, kad nereikia. Tai buvo gražiausia akimirka mano gyvenime. Kardinolas savo žodžius tiesiog „nulaižė“ nuo mano lūpų. Jis kalbėjo apie dvasios namus. Kai dvasios namuose nėra tvarkos, kai šalia gyvena žmonės, kurie vienas kito neapkenčia arba kasa duobę vienas kitam, – yra rimtas pavojus.

Nukelta į 8 psl.

Kantičkinio giedojimo puoselėtojai – ansamblis „Bromos“

A. Petraitytės nuotraukos

„Sutartinių ratą“ paskelbė lietuviškosios fanfaros – daudytės.

Gyvojo muzikinio paveldo festivalis (2)

ASTRIDA PETRAITYTĖ

Tęsinys. Pradžia 2026 m. birželio 6 d. „Kultūroje“

Penktadienis

Prasmingas tarpas šurmulingoje festivalio programoje – renginys „Iš gyvosios veršmės“, susitikimas su autentišką liaudiško dainavimo tradiciją dar iš savo tėvų, senelių perėmusiais žmonėmis. Šįkart Muzeotekoje (Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejaus renginiams skirtas padalinys) klausėmės ir žavėjomės Almute Laučiūniene iš Žaslių krašto (Kaišiadorių raj.). Ši jau 86-erių moteris ir dainas traukė – turavojo dvi jaunesnės dainininkės Vitalija ir Dainora, ir, kalbina mama renginio vedėjos Lijanos Šarkaitės-Viluma, atskleidė nemažai savo gyvenimo spalvų. Pirmiausia, žinoma, – meilė dainai, be jos nei darbai dirbami, nei svečiuojamasi (štai visą užstale „priversdama“ dainuoti, išgirsta, matyt, juokais sakomų priekaištų gal tave nusamdė, kad mažiau gertume?). Juk ir liūdnumas praeina, bėdos atlėgstančios, kai pradėsi dainuoti, netrukus dainos esi ir įtraukiamas! Epizodiškai minėti įvairūs jau ilgo nueito kelio epizodai: tėvelio, labai mėgusio dainuoti, įtaka; būtinosios kolūkio „normos“, ravėjimai; dalyvavimas Gilučių (kaimo) ansamblyje „Obelėlė“ ir kt. Ir pati Almutė (taip į ją kreipėsi renginio vedėja) kurianti, štai susipažinusi su kraštiečiu poete Ona Mozūraitiene, jos eilėraščiai patraukė...

Mums padainuotos – Almutei vedant, Vitalijai ir Dainorai turavojant – senosios liaudies dainos, pagiedotos kantičkinės giesmės. O savos kūrybos dainas Almutė padainavo, pritardama sau bajanu (nebūčiau galėjusi šio armonikinio instrumento įvardinti, jei dainininkė nebūtų pasakiusi); autorinės dainos kiek kitokios stiliškos nei autentiškasis folkloras – tarsi romansai.

Almutę išlikus jaunatviškos dvasios liudija ir jos aktyvumas socialiniuose tinkluose – dainas įkelianti į *YouTube*, turinti tūkstančių sekėjų. Žinoma, anūkas techniniuose reikaluose patalkina.

Renginio vedėja pasiūlė susitikimą užbaigti visiems žinoma daina, Almutei užtraukus „Oi,sa-

Amatininkų dirbtuvės Bernardinų sode

kal sakalėli“, išties daugelis turavojo.

Po šio renginio buvo tinkamas metas persikelti į Šv. Kotrynos bažnyčią, visai Muzeotekos kaimynystėje, kur laukė koncertas „Žmogus ir kanklės“, skirtas Kanklių metams. Šis sumanymas – nelyg „kompozicija“, labiau tinkanti radijui, nei gyvam vyksmui bažnyčios erdvėje. Pranešėja prieš renginį įvardijo scenos gilumoje susėdusius bene šešetą kanklininkų, nusakė apytikrų „scenarijų“: skambės įrašai – ir senųjų kanklininkų įgrojimai, ir autobiografiniai pasakojimai, pasitelkti iš archyvų, leidinių ir pan. Užtruko susivokti, kad tuose audio įrašuose tai vyro, tai moters balsu įgarsinti jau išėjusiųjų pasipasakojimai apie savo pažintį ir gyvenimo kelią su kanklėmis yra pramaišiu su renginyje dalyvaujančiųjų atsakymais į numanomą anketą („Ką man reiškia kanklės“ ir pan.). Galiausiai „nušvito“: priekinė sėdintis pakankliuoti solistas ką tik pasipasakojo apie save (pvz., apie dalyvavimą dabar Kelmėje rengiamuose kursuose).

O man vis krebždenosi: kodėl čia nepristatyti Skriaudžių kanklininkai (ne taip seniai nutiko proga juos išgirsti – per naujų vertybių įtraukimo į Nematerialaus kultūros paveldo sąvadą švente)? Juk prisimenant nuo senų laikų lietuvius džiuginusį ir guodusį instrumentą, verta būtų pasidžiaugti ne tik kanklininkais solistais? Net paradoksalu, kad Kank-

lių metams skirtame koncerte tarsi pamiršta: šie metai paskelbti, pagerbiant 1906 m. Skriaudžiuose susikūrusį pirmą kanklininkų ansamblį...

Gausiausiai aplođismentų sulaukė du kanklininkai vyrai, dar ir padainavę. O dainos pagal Prano Vaičiūčio „Yra šalis, kur upės teka“ baigiamąsias eilutes (pats eilėrašties jomis nesibaigia) „Šalis ta Lietuva vadinas – Bet aš neilgai ten buvau...“ traukė jau ir klausytojai.

Šeštadienis

Savaitgalį festivalio vyksmas nelyg sprogte išsprogė (žinoma, jis negalėjo konkuruoti su „rausvuoju sprogimu“ – mases įtraukusiu Šaltibarščių festivaliu). Bernardinų sode išsikūrė tautodailininkų palapinės, greta jų vyko įvairių meistrų dirbtuvės – vaikai mokėsi ir puodą žiesti, ir kokį dirbinėlį iš medžio skaptuoti. O didžiojoje parko scenoje popietę vyko koncertas „Svetukai mano, rygailio“, čia savo tautos dainavimo tradicijas pristatė (visi) keturi festivalio svečiai iš užsienio. Tad ir pranešėja pasirodymus anonasavo lietuvių bei anglų kalba. Rumunai ir ukrainiečiai jau buvo girdėti Šv. Kotrynos bažnyčioje, bet miela buvo darskart išgirsti ukrainiečių (su vis prisijungiančiu vyriškiu) dainas bei finalinę jų padėką Lietuvai už pagalbą, smagu regėti ugningus rumunų iš Transilvanijos šokius... Šįkart pirmiausia rūpėjo latviai ir portugalai (kurių pasirodymus Šv. Kotrynos bažnyčioje buvau praleidusi).

Portugalų ansamblis „Cantadores do Desassossego“, sakyta, atstovauja regiono savitą, be instrumentinio akomponemento dainavimą, net įrašytą į UNESCO nematerialiojo paveldo sąrašą. Šis vyrų būrys jau buvo patraukęs akį išsiskiriančiais spalvingame šurmulyje juodais aprėdais – kostiumai, skrybėlės. O dainos ištis skambėjo galingai, sodriai – užvedamos vieno žemesnio balso, po to pagaunamos viso „choro“.

Latvių „Laiva“ ne tik savo lyrinėmis dainomis bei kuoklių (kanklių analogo) skambesiu, bet ir žodžiu liudijo giminytę lietuviams. Ansamblio narė (galbūt vadovė?) lietuviškai su jaučiamu akcentu dainas pristatė, o užbaigė klausytojų pritarimo sulaukusi šūkiu: „Esam viena tauta!“

Nukelta į 8 psl.

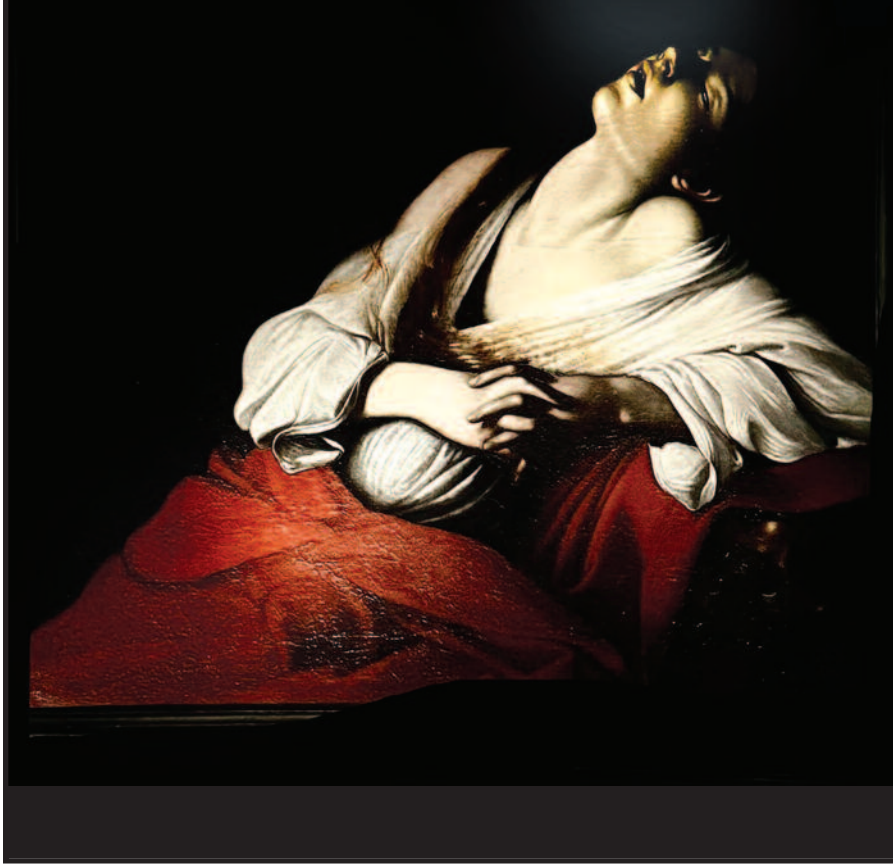
Folkloro ansamblis „Pyniava“ iš Ukmergės

„Sutartinių rato“ fragmentas

Į Vilnių atkeliavo Caravaggio drobės

„Šv. Marijos Magdalietės ekstazė“
ir „Kristaus suėmimas“

Michelangelo Merisi Caravaggio. Šv. Marijos Magdalietės ekstazė

LAIMUTĖ VASILIAUSKAITĖ- ROŽUKIENĖ

„Šv. Marijos Magdalietės ekstazė“. Baroko epochos italų genijaus Caravaggio vieno paveiklo pirmoji paroda Vilniuje atverta Valdovų rūmuose birželio 3 dieną. Tai dingusia nuo 1610 metų laikyta drobė Šv. Marijos Magdalietės ekstazė, tapyta prieš pat dailininko mirtį, ją gabeno kartu su savimi savo persekiojimo kelionėse. Drobė buvo identifikuota tik 2014 m. privačioje kolekcijoje Šveicarijoje.

Ta proga surengtoje spaudos konferencijoje nemažai apie tai kalbėjo Italijos ambasadorius Lietuvoje Emanuele de Maigret, „MetaMorfosi Eventi“ asociacijos prezidentas dr. Pietro Folena, „MetaMorfosi Eventi“ parodos kuratoriai dr. Vydas Dolinskas ir Daiva Mitrulevičiūtė.

Prieš 400 metų persekiojamas kaip nusikaltėlis, šiandien – brangiausiai vertinamas tapybos genijus. Michelangelo Merisi, pramintas Caravaggio (miestelio netoli Bergamo, Lombardijos regione, iš kur kilę jo tėvai, vardas) gimė Milane 1571 m. rugsėjo 29 d. Nuo 13 metų ten mokėsi dailės amato – Simone Peterzano dirbtuvėje. 21-erių apsistoja Romoje pas dailininką Lorenzo Carli, vėliau – pas Pa-

ndolfo Pucci, dirba Antiveduto Gramatica, vėliau – Giuseppe Cesari dirbtuvėse. Darbavosi Romoje, Neapolyje, Sicilijoje. Išgarsėjo Romoje, ten kūrė daugiau nei dešimt metų, iš ten 1606 m. ir turėjo ir bėgti kaip žmogžudys (buvęs ūmaus būdo, ne kartą teistas, išvėldavo į muštynes, nužudė Ranuccio ir buvo nuteistas mirties bausme, tad turėjo bėgti ir slapstytis iki savo misingos gyvenimo pabaigos, 1610 metų Porto Erkolėje).

Tapydamas šventųjų paveikslus svetimose dirbtuvėse, didikų užsakymams, gaudamas už tai *ne kažką*, dažniausiai varganus skudus, į dailės istoriją įėjęs kaip nusikaltėlis, o šiandien yra šimtais milijonų įkainotų paveikslų autorius.

Savitas įtaigus stilius. Visgi Caravaggio garsus ne dėl savo reputacijos, o kaip tapybos genijus, sukūręs savitą tais laikais braižą, pasižymintį šviesos ir tamsos žaismu, neįprastomis kompozicijomis: pozuoti jis kviesdavosi vargetas iš gatvės. Jo darbai savo neįprasta maniera iš pradžių šokiravo, piktino to meto visuomenę, todėl jis įsigijo pavydžių konkurentų priešų.

Paveiksle pavaizduota atgailos malonė. Itin tamsiame fone regime apšviestą Marijos veidą: vidinį skausmą ir kartu mistinį nušvitimą. Atlošta galva, iš primerktų akių sruva vos

įžiūrimos ašaros. Caravaggio braižą išduoda emocinė įtampa (sunerti Marijos pirštai) ir drasūs, pikti pirmojo potėpio teptuko kirčiai (marškinių rankovių klostės, jų vingiai). Nėra įprastos nusidėjėlei papuošalų ir kvėpalų atributikos (kaip teigia menotyrininkas Bert Treffers, juk ji atgailą yra jau atliko oloje prieš 30 metų), tik vos įžiūrimas kryželis ir erškėčių vainikas viršuje, kairėje, atsuktas į mus ir kviečiantis suklusti (simbolizuoja Jėzaus atpirktas žmonijos nuodėmes) ir dešiniame kampe – pasvira dūlanti kaukolė, žmogaus trapumo nuodėmėje simbolis.

Marijos Magdalietės priešmirtinę dieviškąją ekstazę Caravaggio nutapė artėjant savo gyvenimo pabaigai. Manoma, kad tai vienas iš trijų jo paveikslų, kuriuos buvo pasiėmęs slapstydamasis nuo persekiojimo ir tikėdamasis jais išpirkti bausmę, atsilyginti už galimybę sugrįžti į Romą. Šventosios kančios pavyzdžiu meistras kviečia ieškoti išganymo bei amžinojo gyvenimo. Tapydamas šventąją Mariją Magdalietę menininkas kartu tapo ir savąjį likimą (kad realistiškai šiurpulingai nutapytum tokį dieviškumą susitaikymą mirties akivaizdoje, reikia tai išgyventi).

Caravaggio mokykla, konkurentai ir mokiniai. Menininkas tapė savitu braižu (šviesos ir tamsos žaismas, neįprastos kompozicijos, šventųjų skausmui atskleisti jam pozavo vargetos iš gatvės). Kūrė vienus šokiruodamas, papiktindamas, įsigydamas konkurentų priešų, kitus patraukiantis paskui save, įkvėpdamas: padarydamas įtaką XVII a. dailininkams, vėliau buvo pamirštas, XX a. vid. prisimintas, imtas nuosekliau tyrinėti.

Karavadžistų kūriniai Valdovų rūmuose. Caravaggio pasekėjai vadinami *karavadžistais*, italų tapytojų XVII a. drobių yra ir Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės Valdovų rūmuose, pvz., dr. Prano Kiznio paveikslų galerijoje: Matia Preti „Kristaus malda alyvų kalne“ (pirmojoje salėje), o antrojoje šios galerijos salėje – Niccolo Tornioli „Madona su Kūdikiu“.

Antroji vieno paveiklo Caravaggio paroda, pavadinta Caravaggio klausimas: paveikslas „Kristaus suėmimas“. Drobė „Kristaus suėmimas“, atkeliavusi iš Odesos, bus eksponuojama LDM Vilniaus paveikslų galerijoje nuo šių metų birželio 9 iki 2027 gegužės 2 d. Drobėje pavaizduotas *Judo bučinys*. Šią parodą lydės edukacijos, paskaitos, ekskursijos, tarptautinė konferencija.

NACIONALINIS
KAUNO
DRAMOS
TEATRAS

SCENOS ŠVIESOJE

Knygos

Birutė Pūkelevičiūtė:

*„širdy – likau
kaunietai...“*

SUTIKTUVĖS

2026 m.
BIRŽELIO 21 d.
(sekmadienis)
15 val.

NKDT
Didžiosios scenos fojė

DALYVAUJA:

Nacionalinio Kauno dramos teatro generalinis direktorius EGIDIJUS STANCIKAS	Lietuvos Rašytojų sąjungos pirmininkė BIRUTĖ JONUŠKAITĖ- AUGUSTINIENĖ	Teatologė ELVYRA MARKEVIČIŪTĖ	Aktorė MARTYNA GEDVILAITĖ
---	--	---	---

Knyga parengė Vilniaus arkivyskupas metropolitas
GINTARAS GRUŠAS
(aktorės, rašytojos pusbrolis ir krikšto sūnus) ir
muziejininkė dr. **VIRGINIJA BABONAITĖ-PAPLAUSKIENĖ.**

♥ Renginys nemokamas. *Maloniai laukiame!* 📖 Knyga bus galima pigyti.

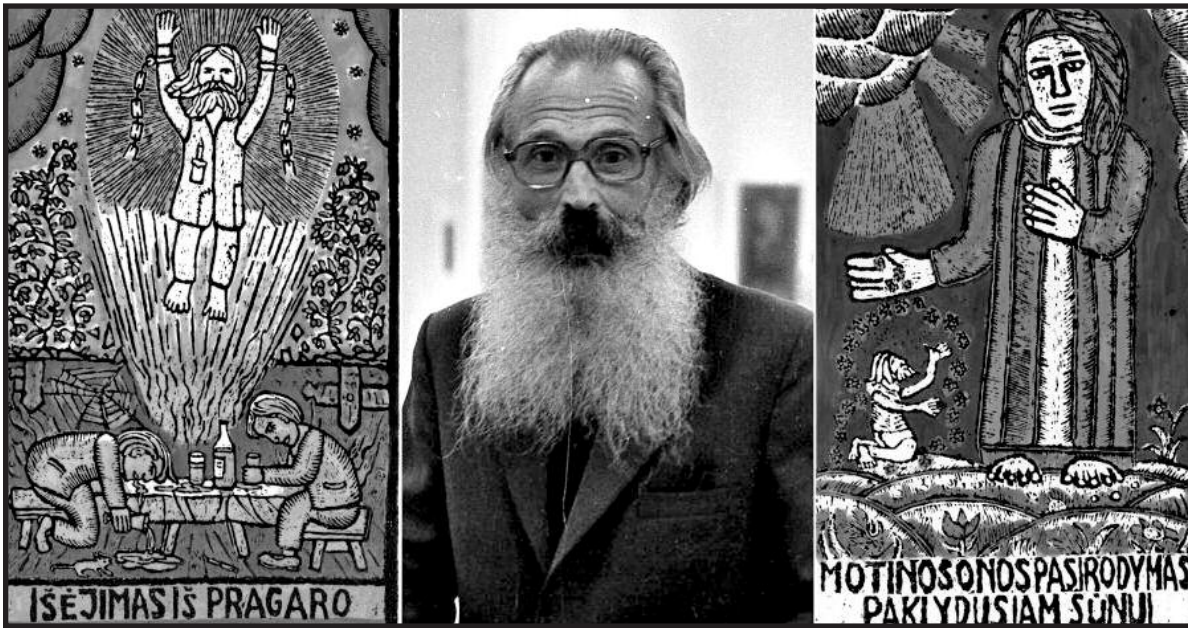

Save the Date!

Saturday, July 11, 2026 at 9:30 AM

For the **Official Grand Opening**
of the Balzekas Museum's
new satellite location at
172 North Michigan Ave, Chicago

Romanas Krasninkevičius – išskirtinio talento savamokslis menininkas.

Rengėjų nuotr.

Savamokslio grafiko R. Krasninkevičiaus darbai vėl atrandami iš naujo

ALGIS VAŠKEVIČIUS

Šiemet minimos 100-osios Marijampolės menininko, savamokslis, tačiau vieno iškiliausių Lietuvos tautodailininkų Romano Krasninkevičiaus gimimo metinės. Balandžio mėnesį sukako 30 metų nuo jo mirties. 100-mečio proga Marijampolės krašto ir Prezidento Kazio Griniaus muziejus pristato parodų ciklą „(Ne)pažintas Romanas“, kurio metu ne tik Marijampolėje, bet ir Druskininkuose, Kybartuose, Raudondvaryje bus pristatytos šio menininko darbų parodos, bus išleista knyga apie jį ir jo kūrybą.

R. Krasninkevičius – savamokslis menininkas, gimęs Vilkaviškio rajone. Vos 18 metų sulaukęs jis 1944-aisiais buvo paimtas į pirmąsias fronto linijas, pateko į Vokietiją. Nuolatinis mirties kvėpavimas šalia, vėliau – gausybė kalėjimų, tardymų, juodžiausių darbų, marinimas badu, priverstinė tarnystė sovietų armijoje, tėvo mirtis ir absurdiška mamos žūtis, panirimas į alkoholizmo liūną – visa tai jam buvo lemta išverti ir šie faktai darė įtaką jo kūrybai.

Nuo 1951 m. jis dirbo įvairiose Marijampolės įmonėse ir nuolat kūrė, dalyvavo įvairiose parodose. Pirmieji jo darbai sukurti tušu, akvarele, guašu. Jis sukūrė kaimo darbų vaizdų („Gano avis“ 1968 m., „Tėtukas sėja“ 1973 m., „Bruka kanapes“, „Pasėjau linelį“, abu 1979 m.), portretų („Stasė“, „Jonas“, abu 1981 m., „Autoportretas su voveraite“ 1982 m.), poetiškų gamtos vaizdų („Drobių balinimas“ 1983 m.), kūrinių liaudies dainų motyvais („Laukelį ariau, gražiai dainavau“, „Iš rytų šalėlės saulelė tekėjo...“, „Kaip aš joiu per žalią girelę“, visi 1984 m.).

„Turėjau daug mokytojų, bet neklausiau. Jei būčiau klausęs, būčiau ne aš. Aš niekada kito numintu keliu nėjau. Man neįdomu. Aš noriu brūzgynus lauzt, pats prasilaužti kelią į kūrybą“, – yra teigęs menininkas. Pagrindinės jo kūryboje plėtotos temos – asmeniniai dvasiniai lūžiai, nuopuoliai ir būties apmąstymai, meilė tėvams ir tėvynei, žmogaus ir gamtos (ypač gyvūnijos) ryšys, liaudies dainos ir pasakos, autoriui imponavusių asmenybių portretai.

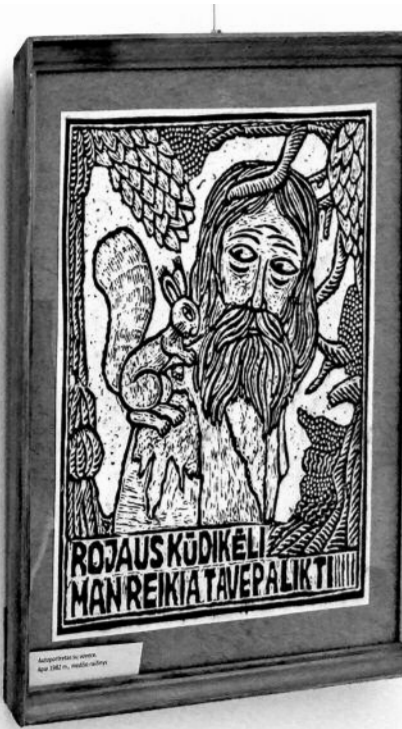
Jis kūrė įvairaus formato, juodai baltus ir spalvintus grafikos kūrinius, rėmėsi tautosaka, asmenine patirtimi ir išgyvenimais, laikėsi tradicinio tautodailės vaizdavimo būdo, tačiau savo kūryboje visa tai

interpretavo ir plėtojo savaip, greitai sukūrė jam vienam būdingą ir atpažįstamą stilių. Anksti pripažintas kaip tautodailės meistras, buvo labai produktyvus, dalyvavo įvairiose parodose Lietuvoje ir užsienyje, yra laimėjęs konkursų, premijų, dalyvavo tautodailininkų seminaruose ir pleneruose. Jo kūriniai išplitę ir saugomi daugelį Lietuvos muziejų bei kolekcininkų.

„Mes galime didžiulius, kad Sūduva turi vintelių tokio ryškio XX a. II pusės tautodailininką, grafiką Romaną Krasninkevičių“, – sakė šio projekto vadovė Audronė Šlyterienė. Anot jos, Marijampolės krašto ir Prezidento Kazio Griniaus muziejaus dailės fonde saugoma apie 500 įvairiausių šio menininko kūrybos artefaktų.

Dviejose parodose pristatoma įvairi menininko kūryba.

A. Vaškevičiaus nuotr.

Pirmojo renginio metu buvo pristatyta R. Krasninkevičiaus biografija, atskleistos tragiškos kūrėjo gyvenimo akimirkos, akcentuoti menininko kūrybos savitumai, kūrinių atlikimo technikos. Romanas laikėsi visuotinai priimtoms tradicijoms daug atspaudų nuo vienos klišės nespausdinti. „Jo darbų klišėmis tapdavo cinko arba vario plokštelės, medžio lenta ar medžio plaušo plokštė, fanera, linoleumas, įvairios paskirties kartonas, viskas, kas buvo po ranka, ant ko buvo galima palikti kažkokį griovelį, išvesti liniją, viskas jam tiko“, – sakė A. Šlyterienė.

Susirinkusieji stebėjo Nacionalinės radijo ir televizijos archyvų mediatekos, televizijos režisieriaus Henriko Šablevičiaus 1984-ųjų metų video siužetą apie R. Krasninkevičių, kuriame menininkas pasakojo apie savo kūrybą, vaikystę, meilę gyvūnams, santykių su žmonėmis, vienatvę.

Atsiminimais renginio metu dalinosi Romaną pa-

žinojė asmenys, menininko kūrinių kolekcijos paveldėtojų Žvairaičių šeimos atstovai, buvusio 8-ojo vaikų darželio, kuriame dirbo ir gyveno menininkas, direktorė Rima Marozienė, kuri atvežė parodyti ir išsaugotą Romano atminčiai skirtą albumą.

Muziejus savo fondus papildė lankytojų dovanoms – Eugenija Ostrovskaja padovanojo menininko foto nuotrauką, o jos vyro Aleksandro Ostrovskio portretas, nutapytas R. Krasninkevičiaus, eksponuojamas pirmojoje parodoje. Antrojoje galima rasti R. Krasninkevičiaus panašiu metu, apie 1968–1975 metus sukurtą A. Ostrovskio portretą.

Pirmojoje parodoje lankytojai gali išvysti ne tik grafikos kūrinius, bet ir tapybą, atliktą skirtingomis technikomis, kuri iki šiol muziejaus parodose nebuvo rodyta. Pasitelktos ir inovatyvios priemonės: eksponuojamame interaktyviame rėmelyje turėsite galimybę stebėti dinamišką grafikos darbų kūrimo procesą.

Antroji ciklo „(Ne)pažintas Romanas“ paroda atidaryta šio muziejaus rūsių salėje birželio pradžioje. Joje yra pristatoma šio vieno talentingiausių XX a. II pusės Sūduvos krašto kūrėjo ekslibrisų ir miniatiūrų kolekcija iš muziejaus fondų. Naująją parodą papildė ir keletas didesnių darbų, taip pat čia yra eksponuojama ir Romanui skirta skulptūra, sukurta renginyje dalyvavusio menininko iš Kauno rajono Danieliaus Sodeikos.

– Tęsdami pažintį su Romano kūryba ir eidami tos jo kūrybos takais, šįsyk pristatome jo mažuosius darbus. Mūsų muziejaus fonduose saugoma labai daug jo kūrybos, suskaičiavome apie 500 jos vienetų, iš jų yra apie 150 miniatiūrų. Šįkart eksponuojame ir jo premija apdovanotą kūrybą iš 1968 metų grafikos ciklo „Traukai“. Būtent tais metais pirmieji jo kūrybos darbai pateko į mūsų muziejų, – sakė A. Šlyterienė.

Ji pristatė ir kitus šioje parodoje eksponuojamus R. Krasninkevičiaus kūrybos darbus, kurie sukurti naudojant įvairią techniką. Tai ir grafikos, ir ant kartono sukurti darbai. Daugelyje iš jų atsispindi asmeniniai autoriaus išgyvenimai, kai jo motina žuvo Antrojo pasaulinio karo metais nuo bombos sprogdimo. Skausmas ir liūdesys dėl motinos netekties persmelkė visą jo kūrybą, ir ši tema atsikartojė jo darbuose nuolat.

Naujojoje parodoje galima išvysti vieną grafiko darbą, kuris yra retai eksponuojamas, o dalis jo kūrybos iš muziejaus fondų dar nėra rodyta nei karto ir pamažu atveriamas bei pristatoma meno mėgėjams. „Romanas yra ne kartą pasakojęs, kad jis kurdavo ir dirbdavo kiekvieną dieną, grafikos raizymas buvo tapęs jo kasdienybe, dažnai jis pereidavo į didelį formatą, ir darbuose atsispindėjo kūrėjo idėjos, jo mintys, jo dienos pergyvenimai, o kūryba buvo jam pats svarbiausias dalykas gyvenime“, – teigė A. Šlyterienė.

Tarp parodoje pristatomų ekslibrisų nemažą dalį R. Krasninkevičius sukūrė sau, kiti knygos ženklai yra dedikuoti įvairiems asmenims. Anot projekto vadovės, šis kūrybos žanras yra labai mėgiamas kolekcininkų dėl savo nedidelio formato.

Į parodos atidarymą atvykęs skulptorius D. Sodeika papasakojo apie savo bendravimą su R. Krasninkevičiumi. „Atvažiuodavau jį aplankyti ir rasdavau klūpantį kambaryje, kai gimdavo koks nors naujas darbas. Kai įstojau studijuoti skulptūros meno ir jam apie tai pasakiau, jis nieko neatsakė, o po kurio laiko gavau iš jo laišką.

Tame laiške Romanas mane perspėjo apie tai, kokie trys pavojai tyko dailininko – tai garbė, pinigai ir moterys. Kai dabar galvoju apie tą laišką ir apie jo gyvenimo būdą, tai matau, kad kūrybai jis buvo pasišventęs ir, be jokios abejonės, turėjo Dievo dovaną – talentą. Juo, mano nuomone, prilygo ir Stasiui Krasauskui, ir Stasiui Eidrigėvičiui“, – teigė svečias.

Parodos atidarymo metu lankytojai galėjo pamatyti buvusio ilgamečio Marijampolės televizijos operatoriaus Vidmanto Čekaičio laidų ciklo „Raktas“ filmo apie R. Krasninkevičių „Vienišius“ fragmentą. A. Šlyterienė pažadėjo, kad visą filmą bus galima išvysti spalio pabaigoje, kai lankytojus pakvies dar viena šio menininko paroda, kurioje bus pristatoma mažiau žinoma ir dar nematyta jo kūryba iš artimųjų saugomo fondo, tada bus pristatyta ir naujoji knyga apie menininką.

Tarp tikėjimo ir nevilties: egzistencinė Vytauto Kazielos piligrimystė

JULIUS KELERAS

Vytauto Kazielos poezijos knyga „Juodi išbaidyti žvėrys“ – vienas vientisusių pastarųjų metų lietuvių poezijos rinkinių, parašytų iš ribinės žmogaus būsenos: tarp gyvenimo ir mirties, tarp atminties ir užmaršties, tarp tikėjimo ir visiško dvasinio išsekimo. Jau pats pavadinimas sufleruoja ne socialinį ar politinį pasaulio vaizdą, o vidinės būsenos zoologiją – žmogaus sieloje blaškomus „juodus išbaidytus žvėris“, kurie tampa ir baimės, ir kaltės, ir ilgesio metafora.

Ši knyga išsiskiria ne tiek tematinio novatoriškumu, kiek ypatingu nuoseklumu. Kaziela jau seniai kuria savitą poetinį pasaulį, kuriame svarbios dykumos, vandens, piligrimystės, šviesos ir tamsos figūros. Tačiau šiame rinkinyje jos pasiekia kone archetipinį grynumą. Knyga skaitoma kaip ilgas vieno žmogaus perėjimas per vidinę dykvietę, kurioje nebelieka jokių socialinių dekoracijų – tik nuogas žmogus, jo baimė, jo malda ir jo laikinumo pojūtis.

Rinkinys suskirstytas į kelis ciklus – „Pilgriminis“, „Gedėjimai“, „Motinos žemė“, „Vilko valanda“, „O kai aš sugrišiu“, „Lyjant“. Tačiau iš tikrųjų tai viena nenutrūkstanti poema apie žmogaus nykimą ir pastangas neprarasti šviesos. Pirmasis skyrius prasideda itin svarbia eilute: „gali tai vadinti jūra / nes tuštuma yra baugi“. Tai kone visos knygos metafizinis raktas. Jūra čia nėra romantinė stichija – ji tampa būdu įvardyti tuštumą, kurios žmogus negali pakelti tiesiogiai. Todėl pasaulis nuolat maskuojamas simboliais: jūra, smėliu, žuvimis, dykuma, sniegu, lietumi.

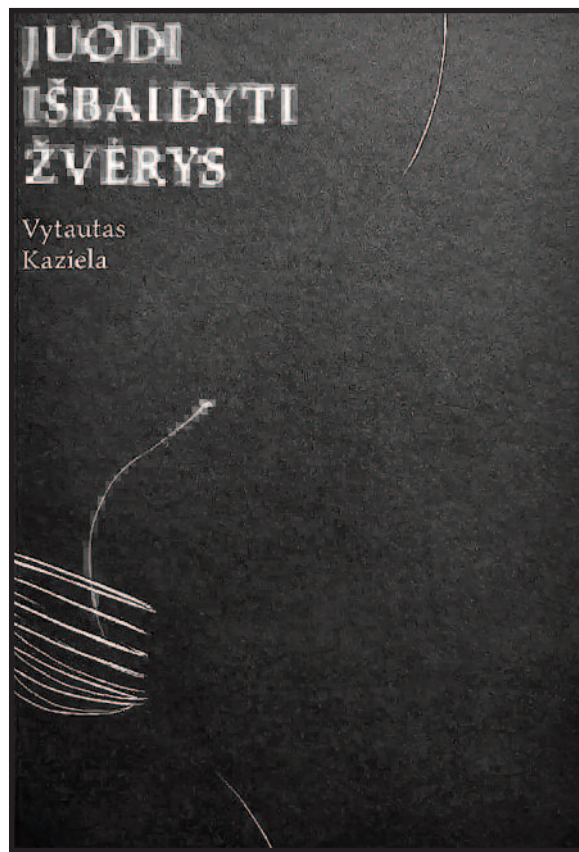
Kazielos poetika remiasi itin stipria pasikartojimų sistema. Jis nuolat kartoja tam tikrus įvaizdžius: banginį, smėlį, valtį, šunis, tamsą, žuvėdras, kraują, dulkes. Šie pasikartojimai nėra manierizmas – jie veikia kaip maldos karoliukai arba apšėdimo formulės. Kai eilėraštyje skaitome: „negalvok sakau negalvok / nusiramink nusižeminęs / gulkis ant dugno“, juntame ne vien kalbėjimą sau, bet savotišką egzistencinę hipnozę. Poetas mėgina sutramdyti savo baimę ritmu.

Šiuo požiūriu Kaziela labai skiriasi nuo jaunesnės lietuvių poezijos kartos, kuriai būdingas fragmentiškumas, ironija, kultūrinės citatos, miesto kalba. Lyginant su Mariumi Buroku, kurio poezijoje miesto topografija ir kultūriniai ženklai tampa egzistencinės savijautos kodais, Kazielos pasaulis beveik visiškai ištuštintas nuo civilizacijos. Jo žmogus gyvena ne mieste, o pirmapradėje erdvėje – tarp jūros ir dykumos, tarp kapinių ir dangaus. Net kai pasirodo konkretūs daiktai – automobiliai, tiltai, žvakės – jie greitai ištirpsta metafiziniame tamsoje.

Artimesnis Kazielai galėtų būti Aidas Marčėnas, ypač savo religiniu nerimu ir kalbos asketika. Tačiau Marčėno poezijoje kalba dažnai reflektuoja pati save, tampa žaidimu, paradoksu, ironijos ir metafizinio ilgesio sampyna. Kaziela daug tiesmukesnis ir nuogesis. Jis nebežaidžia kalba – jis ją naudoja kaip paskutinę išlikimo priemonę. Dėl to kai kurie eilėraščiai atrodo tarsi iš-

deginti: trumpi, apnuoginti, be metaforinio pertekliaus.

Kita vertus, Kazielos poezijoje gausu biblinės ir mitologinės simbolikos. Čia pasirodo Hadą kertantys skeletai, Avinėlis, Jeruzalė, prisikėlimo motyvai, pragaro krantai. Tačiau religija šioje knygoje nėra triumfuojanti. Tai veikia paskutinė galimybė neprarasti žmogaus pavidalo. Vienas stipriausių rinkinio motyvų – nuolatinis balansavimas tarp tikėjimo ir nevilties. Eilutės „turiu būti / nuolatos įsitempęs / kad į ją nenugarmėčiau / ir neprarytų / šviesos manyje“ kalba apie žmogų, kuris ne tiek tiki, kiek desperatiškai ginasi nuo visiško vidinio žlugimo.

Vytautas Kaziela. Juodi išbaidyti žvėrys. – Vilnius, Slinktys, 2025

Šiame kontekste svarbu prisiminti ir Gintarą Bleizgį, kurio poezijoje taip pat itin ryškus religinis jautrumas, kūniškumo ir dvasios konfliktas, kaltės bei atgailos temos. Tačiau Bleizgio tekstuose dažnai išlieka socialinis, autobiografinis nervas, o Kaziela siekia universalesnio egzistencinio peizažo. Jo „aš“ tampa beveik bevardis. Net kai kalbama apie motiną ar tėvą, asmeniškumas pakyla iki archetipo.

Ypač stiprus rinkinio skyrius – „Gedėjimai“ ir vėliau einantys tekstai apie motiną bei tėvą. Čia Kaziela pasiekia retą emocinį tikslumą. Eilėraščiuose nėra sentimentalus graudulio, nors jie persmelkti netekties. Atvirkščiai – kalbėjimas santūrus, net asketiškas. Tokios eilutės kaip „dabar aš labiau / ir labiau / įsisupu į našlaitystę“ ar „tėve tave vejuosi / jau nebe vaiko / o senio žingsniais“ pasižymi itin stipria emocine koncentracija. Tai vieni paveikiausių pastarųjų metų lietuvių poezijos tekstų apie senėjimą ir tėvų mirtį.

Šiuo aspektu Kaziela priartėja prie D. Kajoko, kurio vėlyvojoje poezijoje taip pat ryški laiko, nykimo ir vidinės tylos tematika. Tačiau Kajoko poezijoje daugiau meditacinės šviesos, rytietiško susitaikymo. Kazielos pasaulis daug tamsesnis. Jo eilėraščiuose nuolat girdime grėsmę: loja šunys, artėja smėlio bangos, krenta ledynmetis, kaukia demonai. Net šviesa čia dažnai žeidžia.

Knygoje itin svarbus kūno motyvas. Kūnas nuolat nyksta, deformuojasi, grimzta į vandenį, tampa beveik gyvūniškas. Žmogui atsiveria žiaunos, jis dreifuoja tarp gyvųjų ir mirusiųjų. Tai primena kai kuriuos Sigito Parulskio tekstus, kuriuose kūnas taip pat tampa ribine teritorija tarp sakralumo ir puvimo. Vis dėlto Parulskio poetika dažniau paremta ironija, agresija, kultūrine provokacija, o Kazielos kalbėjimas daug rimtesnis ir monotoniškai rituališkas.

Būtent monotoniškumas yra viena svarbiausių šios knygos savybių. Kai kam jis gali pasirodyti trūkumas – kai kurie eilėraščiai ritmiškai ir intonaciškai labai panašūs. Tačiau ši monotoniška veikia sąmoningai: ji kuria piligrimystės, lėto ėjimo, maldos pojūtį. Pats poetas tai įvardija: „tai ir yra / žingsnių ir minčių / monotoniška“. Skaitant rinkinį atrodo, kad žmogus eina per dykumą ir nuolat kartoja tas pačias frazes, kad neišprotėtų.

Kazielos kalba minimalistinė, tačiau labai vizuali. Vienas ryškiausių jo talentų – gebėjimas kurti įsimenančius, kone sapniškus vaizdus. „mėnulis išdegins akis / kaukolę pripildys / karšto sidabro“ arba „mano veidas dabar / viršukalnių sniego baltumo“ – tai eilutės, kurios ilgai lieka atmintyje. Poeto vaizduotė labai fiziška: skaitytojas beveik junta druskos skonį, smėlio šiurkštumą, lietaus šaltį.

Tarp šiuolaikinių lietuvių poetų Kaziela išsiskiria ir tuo, kad nebijo didžiųjų temų – mirties, Die-

vo, kaltės, prisikėlimo. Dalis dabartinės poezijos vengia metafizikos, renkasi kasdienybės medžiagą, socialinę refleksiją arba kalbos žaismę. Kaziela eina priešinga kryptimi. Jis kalba taip, tarsi poezija vis dar būtų paskutinė vieta, kur galima užduoti esminius klausimus. Dėl to kai kurie tekstai balansuoja ties patosu, tačiau dažniausiai poetas sugeba jo išvengti dėl kalbos trapumo ir savotiško nuolankumo.

Išpūdingame interviu, kurį Vytautas Kaziela davė Neringai Butnoriūtei („Metai“, 2017 m. vasaris), poetas yra suformulavęs teiginį, tampantį kone visos jo kūrybos etine programa: „Nė vienam negalėčiau pasakyti: tu esi nulis ir tavo poezija nieko verta.“ Ši mintis labai tiksliai apibrėžia ir „Juodų išbaidytų žvėrių“ toną – net tada, kai kalbama apie mirtį, tamsą, vidinį suirimą ar neviltį, Kazielos poezijoje nėra paniekos žmogui. Atvirkščiai – jo eilėraščiai pilni skausmingo, bet labai jautraus žmogiško trapumo suvokimo.

Šis interviu leidžia tiksliau suprasti ir knygos egzistencinį stuburą. Kaziela prisipažįsta, kad jo kūrybinę pasaulėjautą formavo labai ankstyvas susidūrimas su mirtimi: „Balansuodamas tarp gyvybės ir mirties, parašiau pirmą rimtą eilėraščių.“ Todėl „Juodi išbaidyti žvėrys“ nėra literatūrinis žaidimas mirties simboliais ar madinga melancholija. Tai žmogaus, ilgai gy-

venusio greta nebūties temos, kalbėjimas. Pats poetas sako: „Esu „ragavęs“ mirties.“ Ši frazė padeda paaiškinti, kodėl rinkinyje tiek daug fizinio nykimo, grimzdimo, dusimo, skendimo motyvų – jie kyla ne iš abstrakčios kultūrinės tradicijos, o iš asmeninės patirties.

Verta pabrėžti, kad Kazielos poezijoje mirtis nėra vien destrukcija. Ji tampa nuolatinio savęs matavimo vienetu. Interviu poetas labai tiksliai nusako savo santykį su šia tema: „Kada savimi imi suprasti, kas tai yra, atsiranda noras suvokti, kas bus po to.“ Būtent šis klausimas – kas bus po to – persmelkia visą rinkinį. Todėl knygoje tiek daug krantų, persikėlimo, valčių, tunelių, kitų pasaulių motyvų. Eilėraščiuose žmogus nuolat yra pereinamoje būsenoje – tarp čia ir anapus.

Dar svarbiau, kad Kaziela aiškiai atsiriboja nuo literatūrinio konkurencingumo. Jo cituojami Alfonso Maldonio žodžiai apie tai, jog „čia ne žirgų lenktynės“, itin reikšmingi šiandienos lietuvių literatūros kontekste, kuriame neretai juntama kartų, premijų, matomumo įtampa. Kaziela išlieka beveik senamadiškai ištikimas pačiam poezijos galimybei. Jis sako mėgstantis skaityti pirmąsias knygas – „ne visada tobulas, bet liudijančias tikros poezijos galimybę“. Šis požiūris labai svarbus vertinant ir jo paties kūrybą: ji nesiekia efekto, konceptualumo ar literatūrinės mados. Jai rūpi autentiška būsena.

Todėl lyginant Kaziela su jaunesnės kartos poetais – tarkime, su Mariumi Buroku ar Mindaugu Nastaravičiumi – ypač ryškėja skirtumas tarp patirties poezijos ir refleksyvos, kultūriškai sąmoningos kalbos. Kazielos eilėraščių gimsta ne iš literatūrinės strategijos, o iš vidinio būtinybės jausmo. Dėl to jo tekstai kartais atrodo net pernelyg atviri, neapsaugoti ironija. Tačiau būtent tai suteikia jiems emocinį svorį.

Interviu poetas taip pat ištaria labai svarbią frazę: „Kūryba neturi ribų.“ Ši mintis paaiškina, kodėl „Juoduose išbaidytuose žvėryse“ greta krikščioniškų vaizdinių egzistuoja archajiška gamtos mitologija, karo vaizdiniai, dykumos simbolika, sapno logika. Kaziela nesiekia vienos poetinės sistemos – jis kuria iš to, kas būtina jo vidinei patirčiai išreikšti.

Poetas skeptiškai žiūri į literatūrinę hierarchiją ir statusus. „Man nieko nereikia vardai, premijos, titulai“, – sako jis. Ši laikysena labai jaučiama ir knygoje. Kazielos lyrinis subjektas beveik visada yra pažemintas, trapus, „pilkasis kareivis“, o ne triumfuojantis kūrėjas. Todėl jo poezijoje tiek daug nuolankumo, maldos, kreipimosi į kitą – į motiną, tėvą, Dievą, mylimąją.

Šios autoriaus mintys leidžia dar aiškiau suprasti, kodėl „Juodi išbaidyti žvėrys“ taip stipriai veikia skaitytoją. Tai ne dekoratyvi metafizinė poezija, ne estetiškai surežisuota tamsa. Tai žmogaus bandymas kalbėti iš pačios egzistencinio pažeidžiamumo vietos. Ir būtent todėl Kaziela šiandienos lietuvių poezijoje išlieka itin savitas – vienas nedaugelio poetų, kurie vis dar rašo taip, tarsi poezija būtų ne literatūros laukas, o gyvybės ir mirties klausimas.

„Juodi išbaidyti žvėrys“ – brandi, vientisa ir itin paveiki knyga. Tai poezija, kuri nesivaiko aktualijų ir nesiekia būti moderni paviršine prasme. Kaziela kuria lėtą, gilią, rituališką kalbą, kalbančią apie esminius žmogaus dalykus. Šiuolaikinės lietuvių poezijos kontekste ši knyga svarbi kaip reto nuoseklumo metafizinės lyrikos pavyzdys – tamsus, asketiškas ir kartu labai žmogiškas.

Istorijos lobynas V. Stankūno fotografijose

Dalia Indreikaitė, Pirmos Komunijos portretas. 1952 m. Indreikų šeimos albumas

Atkelta iš 2 psl.

Po Antrojo pasaulinio karo

Antrojo Pasaulinio karo metu Stankūno sūnus Ksaveras savanoriškai tarnavo JAV kariuomenės aviacijos korpuse. Pasibaigus karui, 1945 gruodžio mėnesį Ksaveras Stankūnas grįžo Čikagon. Lankė profesionalių fotografų mokyklą ir prisijungė prie tėvo foto studijos darbo.

Iš Vokietijos Čikagon atvykusiai pokario lietuvių bangai, Šv. Jurgio parapijoje narių sparčiai pagausėjo. Tarp jų buvo ir mūsų šeima. Tėveliai išsiuomėjo butą pas Agnietę Girskytę Gilienę, 3131 S. Emerald Ave. Gilienė buvo iškilaus lakūno Stasio Girskio-Girėno pusseserė. Ji buvo griežta šeiminkė, duodavo patarimus, kaip nešvaistyti pinigų ant žaislų ir baliavojimų. Gilienė mano tėveliui rekomendavo fotografuotis pas V. Stankūną.

Kai mano sesutė Dalia 1950 metais pradėjo lankyti Šv. Jurgio mokyklą, joje

buvo per 600 mokinių. 1952 m. gegužės mėnesį Šv. Jurgio parapijoje pirmąją Šv. Komuniją priėmė net 74 vaikai. Grupinėje nuotraukoje tarp mokinių sėdi klebonas prelatas Boleslovas Urba. Tąsyk Stankūnas fotografavo ir mano sesers Dalią Šv. Komunijos portretą. Keliose pozose – stovint ir sėdint prie staliuko, su maldaknyge „Jaunuolių maldos“ ir baltu rožančiu.

1954 metais V. Stankūnas pardavė savo foto studiją p. Stelmokui. Išėję į pensiją, Stankūnai persikėlė į Glen Beulah, Wisconsin. Neilgai teko jiems džiaugtis kaimo gamtoje. Tenai žymusis fotografas iškelia amžinybėn 1956 liepos 26 d. Laidotuvių šv. Mišios buvo iš Šv. Jurgio bažnyčios. Stankūnas (1884–1956) palaidotas Šv. Kazimiero kapinėse. Šiomet sukanka 70 metų nuo Valterio Stankūno mirties.

Šaltiniai

„Šv. Kryžiaus Lietuvių Parapijos 50 metų Istoriniai broožai“. – Chicago, 1954
Dalia Noreikaitė Kučėnas „Žemaitė Amerikoje“. – Chicago, 1994.

Juozas Skirius „JAV lietuvių darbai Lietuvai 1918 – 2018 metais“. – Vilnius, 2018.

Draugas.org archyvas.

Spauda.org archyvas.

Lituanistikos Tyrimo Centras – rankraščiai ir knygos.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus (Kaune) – Fotografijos.

Palangos kurorto muziejus ir Lietuvos Centrinis valstybės archyvas – Fotografijos.

Dėkoju dr. Liutaurui Nekrošui už kontaktus su archyvais Lietuvoje.

Tikrasis menas

Atkelta iš 3 psl.

Esate dalyvavę daugelyje literatūros vakarų. Koks jų įsimintiniausias ir kodėl?

Jų tiek daug buvo... Ir vis dėlto labiausiai sujaudinęs vakaras Lietuvoje įvyko 1993 metais Rašytojų sąjungos klube. Atsisveikinant. Aš vos išėjau iš ten, žinot. Galvojau, kad tądien ir mano gyvenimo kelias pasibaigs. Taip buvau sujaudintas, įaudrintas. Ir kalbėjau nešinas kažkokios bangos. Negaliu nė paaiškinti, kokia tai buvo banga.

Izraelyje buvo keletas tokių įspūdingų vakarų. Įvairiuose miestuose. Į juos žmonės atėjo su atsivežtom iš įvairių buvusios Sovietų Sąjungos rajonų mano knygom. Aš savo akim netikėjau, kad, leidžiantis į tokią kelionę, galima dar įsidėti ir brangią tau knygą.

Ką palinkėtumėte savo skaitytojams Lietuvoje?

Čia tai tikrai provokacinis klausimas... Jei būčiau nekuklus, palinkėčiau perskaityti bent dvi pastarąsias mano knygas. (*Juokiasi*). Aš galvoju, kad geriausias palinkėjimas – skaityti ir senus, ir jaunus, ir savus, ir svetimus. Tada bus gerai. Visame kame turi būti protinga lygsvara. Todėl, kad tas puolimas į naują vien dėl to, kad tai nauja, ne pati geriausia išeitis. Tai liečia ir jaunimą, ir senimą. Vyresnioji karta neturi kratyti jaunųjų kūrybos. Jie turi bandyti suprasti, padėti tiems, kurie rašo kitaip. Aš esu vienas iš tų. Nors daug kas ir nepatinka, palaikau kiekvieną jauno kūrėjo bandymą. Kuo daugiau jų bus, tuo geriau.

Gyvojo muzikinio paveldo festivalis

Atkelta iš 4 psl.

Po svečių koncerto buvo metas skubėti link Mindaugo paminklo – ten žadėtas Sutartinių ratas. Dainuodama atžygiavo dailiai tautiškai pasirėdžiusių kolona iš Katedros aikštės, nesustojo ties paminklu Mindaugui, bet žiedu apsuko greta išlankiai savo lapiją išskleidusio ažuolo (lentelė greta liudija, kad 1979 m. pasodintas choro „Ažuoliukas“ įkūrėjo Hermano Perelšteino atminimui). Renginio pradžią paskelbė „lietuviškosios fanfaros“ daudytės (šis senovinis instrumentas – beržo tošimi apvyniotas tiesus medinis (dažniausiai uosio) vamzdis). Mūsų žymioji etnomuzikologė – taip pat ir sutartinių propaguotoja – Daiva Vyčiniene tarė pasveikinimo žodį, primindama, kad tai ne koncertas, kviesdama visus įsijungti (daugelis tarp žiūrovų buvusių ir atsisaukė).

Ji ir toliau vadovavo vyksmui, pranešdama, kokia sutartinė, kurios grupės bus vedama, paaiškindama svarbiausius atlikimo momentus: eina pristatant žingsnį ir pan. Visos sutartinės, kaip žinia, pasižymi garsažodžiais; ir dabar išgirdome: „rimo rimo tūta“, „sodauto“, „čiūta rūta“, net kiek netikėtą „goštauta goštautėla“ ir kt. Šis masinis sutartinių giedojimas einant (o ir vietoj ratu stojus) išties labiau paveikus nei kelių dainininkių koncertinis atlikimas – tarsi iš šimtmečių gelmių ataidi mūsų protėvių magiškieji ritualai... O baigiamoji šio renginio sutartinė, skirta, kaip sakė Vyčiniene, „saulei nuleisti“ išties lyg apeiginis ritualas – nes dainuojant vis nusilenkiama, taigi Saulei.

Sekmadienis

Baigiamosios festivalio dienos popietę pabiro folkloro ansambliai po Senamiesčio kiemus ir kiemelius bei aikštes, čia vienas kitą keisdami turėjo galimybės pasirodyti keliasdešimt kolektyvų. Tiesa, gausioje programoje neradus man rūpėjusių mažlietuvių, kartu atkreipus dėmesį, kad nematyti ir šiaurinio Lietuvos pakraščio kolektyvų, buvo proga pasvarstyti: ar tai nėra – Vilniaus organizuojamas – visos Lietuvos folkloro festivalis? Ar vilniečiai tiesiog savo nuožiūra pasikviečia svečius – tiek iš užsienio, tiek iš Lietuvos?

Na, bet sekmadienio popietę, nekvairšindama sau galvos, galėjau tiesiog klaidžioti sostinės Senamiestyje iš vienos erdvės į kitą ir džiaugtis Lietuvos dainingumu, gražumu. Vaikštynes-klausynes nutariau pradėti nuo Stuokos-Gucevičiaus skvero – mat būtent šalia jo yra mažutė, retai dėmesį patraukianti Šv. Kryžiaus bažnytelė, o parūpo išsiskiriantis iš „skambančių kiemų“ renginys – katalikiškų giesmių giedojimas. Prieš tai buvo proga paklausti ansamblio „Saulalė“ iš Švenčionių – merginos dar kiek ne drąsiai sudainavo, sakmes pasekė, ratelį ėjo, bet gražu, kad susibūrė (ar buvo vadovo suburtos) mūsų muzikinio paveldo puoselėjimui, ir šis pasirodymas jas, matyt, motyvuos dar entuziastingesnei veiklai.

Merginas pakeitęs ansamblis „Pyniava“ iš Ukmergės, ir amžiumi,

ir patirtimi brandesnis, o ir gausenis, ir vyrų turįs, jau traukė pilnu balsu. Pirmiausia trijų moterų atlikta sutartinė su pasikartojančiu „Dobilio“, tada jau galingai skambėjo viso kolektyvo traukiamos dainos – bet ne išklausiusi iki galo, turėjau skubėti į savo pasižymėtąjį punktą, greta esančią Šv. Kryžiaus bažnytelę.

Ši bažnyčia verta aplankymo ir kaip architektūros paminklas, jos interjero grožis (lauko architektūra kukli) – man ir prisiminimas, ir naujas atradimas: gi sovietmečiu mielai klausydavau koncertų tuometėje Mazonoje Baroko salėje, bet dabar įėjus altoriaus puošnumas atsisaukė: ak!.. Teko paieškoti informacijos: 1992 m. bažnyčia gražinta Vilniaus arkivyskupijai, o „1995 m. atšventinant bažnyčią buvo gražintas ir čia kabantis Švč. Marijos paveikslas, kuris iki tol glaudėsi šv. Onos bažnyčios kairiajame altoriuje.“

Labai tiko šioje erdvėje merginų ir vaikinų, puoselėjančių kantičkinį giedojimą, balsai (*Kantičkomis* (lenk. kantyczka – giesmė), kaip sako enciklopedijos, vadinti XIX a. leisti senieji katalikų giesmynai – nedidelės keturkampės knygelės). Ansamblio vadovas Matas Macevičius tarė įžangos žodelį – jie rengia ekspedicijas, dabar gilinaisi į žemaičių kantičkinį giedojimą, išsakė padėką (jau a. a.) Zitai Kelmickaitei, sukaupusiai, greta liaudies dainų, ir nemažą giesmių aruodą; vadovas pristatė ir giedamas giesmes – kaip ir dera, jos nebuvo pertrauktos aplodismentų (o pabaigoje jų negailėta). Nuskambėjo ne tik Žemaitijoje giedamos giesmės – štai „Marija, gražiausia panelė“ Videniškiuose užrašyta ir pan. Ir vien keturių vyrų (merginų ansamblyje kiek daugiau), ir bendrai giedota, ir visų atitarta solistei užvedus, o baigiant pasiūlyta ir klausytojams įsijungti.

Po giesmių bažnyčioje, toli neieškodama, pasidžiaugiau dar pora kolektyvų Daukanto aikštėje (prieš Prezidentūrą). Čia smagiai kadrilių sušoko, keletą dainų sudainavo vilniškis „Laukis“. Juos pakeitė Krekenavos (Panevėžio raj.) moterų folkloro ansamblis „Lokauša“, aukštaitės padainavo savo krašto dainas. Ansamblių galvas dengė to krašto ištekejusioms moterims būdingi nuometai. Taigi turėjome galimybę visas festivalio dienas dėmėtis ir mūsų regionų tautinių rūbų savitumus. O šeštą vakarop visi ansambliai rinkosi Katedros aikštėje, rikiavosi už festivalio vėliavos ir daudyčių bei prie jų prisijungusio rago – šiems senobiniams instrumentams davus ženklą, ilga margaspalvė kolona suko aplink Katedrą link Bernardinų sodo, kur žadėtas baigiamasis koncertas. Tik išlydėjau koloną, o joje ir užsienio svečiai, ir girdėti matyti mūsų šaliai dainininkai, ir „pražiopsoti“ ansambliai – štai vilniškės „Ūla“ ir „Jorė“ ar iš toliau atvykęs „Rumbonių sodžius“ (Alytaus raj.). Visi jie traukė pagrodami pasidainuodami, tad tokia kone visos folklorinės savaitės sutrauktinė buvo ir įspūdinga, ir pakankama.

Bet juk kai kurių smagių renginių mano akis ir neužmatė – štai Naktišokiai. Yra, tikrai yra ką veikti šiame folkloro festivalyje ir jaunimui.